

Verbeteropties om de koffieketens te verduurzamen

Samen met uw ketenpartners kunt u uw producten verduurzamen

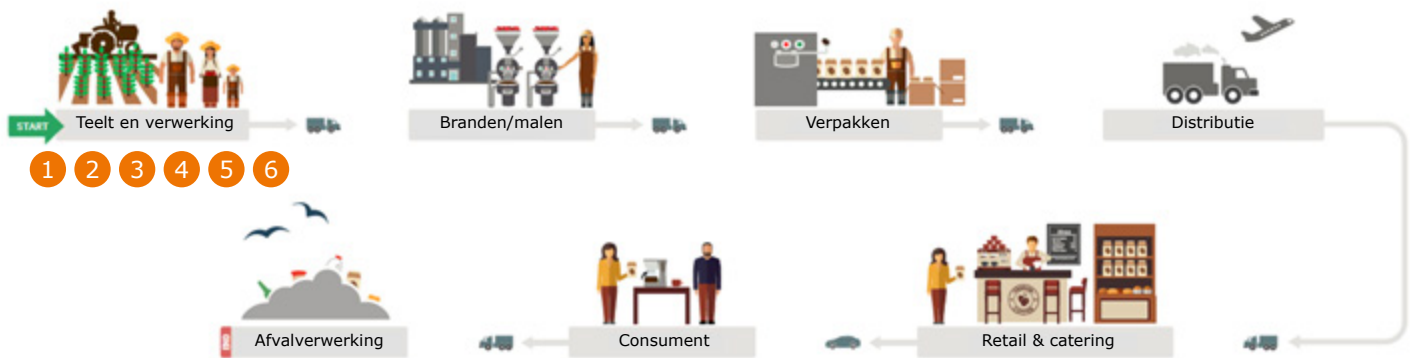
Deze brochure biedt u handvatten om samen met uw ketenpartners uw product te verduurzamen. Wageningen University & Research maakt gebruik van de methode van The Sustainability Consortium (TSC), door op basis van de vragenlijsten en de expertise van TSC in kaart te brengen welke duurzaamheidsthema's moeten worden aangepakt en op welke manier¹. In 2018 is een verbetercyclus doorgelopen voor koffie in het project 'Continue verbetering van duurzaamheid van in Nederland geconsumeerde agri- en voedselproducten'², dat mede is gefinancierd in een publiek-private samenwerking door de Topsector Agri & Food en de Topsector Tuinbouw & Uitgangsmaterialen. Hier vindt u een samenvatting van de relevante duurzaamheidsthema's en verbeteropties.

- Hoe ziet de keten eruit?
- Wat zijn de relevante duurzaamheidsthema's?
- Welke initiatieven helpen de keten verduurzamen?
- Welke verbetermaatregelen zijn relevant voor de sociale duurzaamheid?
- Welke verbetermaatregelen zijn relevant voor het milieu?
- Wat zijn best practices voor verduurzaming van de koffieketens?

Hoe ziet de keten eruit?

Koffiebonen worden met name geproduceerd in landen rond de evenaar (koffiebelt). Nederland haalt zijn groene koffiebonen uit diverse landen, waarvan het merendeel uit Brazilië, Colombia en Peru³. In Brazilië heeft de gemiddelde boer 7,5 ha, in Colombia 4,5 en in Peru 3 ha. In die landen vinden ook de eerste stadia van verwerking van bessen tot groene bonen plaats. De groene bonen worden vervolgens door handelaren geëxporteerd naar de consumptielanden waar ze gebrand, gemalen, gemengd en verpakt worden door koffiebranders. Nederlandse bedrijven exporteren vervolgens ook weer een deel van de gebrande koffie naar andere landen. Na het branden en verpakken wordt de koffie vervoerd naar de distributiecentra van supermarkten en

cateraars. Via de supermarkten en catering belanden de producten bij de consument en als laatste stap worden de resten en het verpakkingsmateriaal verwerkt (zie figuur).

Figuur Koffieketen (nummers corresponderen met de onderstaande relevante duurzaamheidsthema's)

Wat zijn de relevante duurzaamheidsthema's?

De relevante duurzaamheidsthema's in deze keten zijn:

- 1 **Leefomstandigheden van kleine boeren:** kleine boeren hebben beperkte toegang tot de markt, leningen, diensten en kennis; ook hebben ze last van fluctuerende prijzen, kleine volumes en weinig andere inkomsten, waardoor ze regelmatig in armoede leven
- 2 **Kinderarbeid:** de kleine boerenfamilies kunnen geen arbeiders inhuren en familieleden worden vaak ingezet als arbeidskracht; de kinderen doen dan soms gevaarlijk werk en kunnen niet naar school.
- 3 **Ontbossing:** bomen worden gekapt om nieuwe gewassen te verbouwen en als brandstofmateriaal gebruikt met als gevolg verlies aan ecosysteemdiensten en biodiversiteit.
- 4 **Klimaatverandering:** broeikasgassen komen met name vrij door ontbossing, bij gebruik van mest, verwerking van afvalwater, transport van de groene bessen, en door bereiding van het kopje koffie.
- 5 **Pesticidegebruik en toepassing:** de koffieplant is gevoelig voor ziektes en dus wordt er veel gebruikgemaakt van pesticide; dit heeft gevolgen voor mens en natuur.
- 6 **Watergebruik en vervuiling:** bij het telen en verwerken van de bessen is veel water nodig; dit gaat vaak gepaard met droogte en vervuiling van het oppervlaktewater.

Welke initiatieven helpen de keten verduurzamen?

In 2013 hebben Rainforest Alliance⁴, IDH⁵ en 4C⁶ het Global Coffee Platform (GCP) opgericht⁷. Dit platform heeft als doel 'het levensonderhoud van miljoenen koffieboeren te verbeteren en de milieu-impact van koffieteelt en primaire verwerking te verminderen'. In belangrijke koffieproducerende landen, waaronder Brazilië en Vietnam zijn nationale koffieplatforms opgericht. Een ander initiatief is de Sustainable Coffee Challenge (SCC)⁸, opgericht door Conservation International⁹ en Starbucks¹⁰. Het doel is om de vraag naar duurzamere koffie te stimuleren.

Daarnaast is onder andere Fairtrade met het concept klimaatneutrale koffie gaan werken¹¹. Hierbij worden maatregelen doorgevoerd in de keten die tot minder uitstoot van koolstofdioxide en andere broeikasgassen leiden, training in efficiënter produceren en het bos beschermen door systematische monitoring vanuit lokale bewonersgroepen. Naast het nemen van maatregelen wordt

ook een gedeelte van de broeikasgasemissies gecompenseerd met maatregelen buiten de koffieketen.

Andere noemenswaardige keurmerken voor koffie zijn Rainforest Alliance, Utz¹² (die gefuseerd is met Rainforest Alliance), EKO-keurmerk¹³ en Europees biologisch¹⁴. Daarnaast zijn er nog een aantal in Nederland minder bekende keurmerken. Een uitgebreid recent overzicht wordt gegeven in de Coffee Barometer 2018¹⁵ dat is opgesteld in een samenwerking van 5 ngo's met veel ervaring in de koffieketen, namelijk Conservation International⁹, COSA¹⁶, Hivos¹⁷, Oxfam Wereldwinkels¹⁸ en Solidaridad¹⁹.

Welke verbetermaatregelen zijn relevant voor de sociale duurzaamheid?

Een leverancier van koffie kan verduurzamen door zijn/haar koffiebonen te kopen van handelaren of coöperaties die

- een faire prijs betalen
- boeren trainen op goede landbouwpraktijken zodat de productie omhoog gaat, ze beter georganiseerd zijn en beter in hun levensonderhoud kunnen voorzien

- werken met voor de boer gunstigere betalings- en leveringsvoorwaarden en
- eraan bijdragen dat kinderen (weer) naar school kunnen.

Deze stappen kunnen binnen of buiten een certificeringstraject zoals van Rainforest Alliance en Fairtrade genomen worden.

Welke verbetermaatregelen zijn relevant voor het milieu?

Hier zijn een aantal technische maatregelen mogelijk zoals:

- het planten van schaduwbomen tussen de koffieplanten
- bodemanalyses voor efficiënter mestgebruik
- het verwerken van afvalwater van de koffiebonenverwerking in een vergistingsinstallatie zodat methaan wordt opgevangen en als brandstof kan worden gebruikt
- het opvangen van regenwater
- het composteren van de resten die vrijkomen bij de verwerking van de koffiebonen of hergebruik van de bonen
- de vervanging van elektriciteitsgeneratoren door zonnepanelen voor de verwerking van koffiebonen en bij het roosteren van de koffiebonen.
- het gebruik van energiezuinige koffiezetapparaten, die werken zonder capsules.

Wat zijn best practices voor verduurzaming van de koffieketens?

Veel bedrijven zijn bezig met verduurzaming in de koffieketens. Een aantal voorbeelden van mogelijke best practices:

- Steef naar een maximale traceerbaarheid van de koffiebonen door het implementeren van een track & trace-systeem. Hierdoor wordt het ook makkelijker in te schatten waar de risico's voor duurzaamheid liggen. Zie bijvoorbeeld²⁰. Adresseert alle hotspots.
- Sluit aan bij nationale en internationale initiatieven rondom duurzaamheid (zoals de globale en nationale koffieplatforms en de Sustainable Coffee Challenge). Adresseert alle hotspots.
- Zorg dat de waardedistributie in de keten eerlijker wordt, door bijvoorbeeld een gedeelte van de waarde in het land van herkomst te laten (bijvoorbeeld roosteren). Dit wordt FairChain genoemd: zie het voorbeeld van Moyee²¹. Adresseert hotspots 1 en 2.
- Werk stapsgewijs toe naar een leefbaar inkomen voor koffieboeren. Adresseert hotspots 1 en 2.
- Start programma's om ontbossing voor koffieteelt te voorkomen, zoals bijvoorbeeld het initiatief van Fair Trade Max Havelaar en ICCO in Ethiopië²². Adresseert hotspots 3 en 4.

Links

- 1 www.sustainabilityconsortium.org
- 2 www.wur.nl/nl/project/TU-16010-KV-1605-125-CIS.htm
- 3 www.cbs.nl/nl-nl/achtergrond/2015/42/achtergrondinformatie-en-handelsstromen--koffie-2015--
- 4 www.rainforest-alliance.org/
- 5 www.idhsustainabletrade.com/
- 6 www.4c-services.org/
- 7 www.globalcoffeeplatform.org/
- 8 www.sustaincoffee.org/
- 9 www.conservation.org/
- 10 www.starbucks.nl/responsibility/ethical-sourcing/coffee-sourcing
- 11 www.fairtradeoriginal.nl/update/onze-koffie-klimaatneutraal/
- 12 www.utz.org
- 13 www.eko-keurmerk.nl/
- 14 www.skal.nl/biologisch
- 15 www.globalcoffeeplatform.org/latest/2018/more-than-just-a-report-coffee-barometer-2018
- 16 thecosa.org/
- 17 www.hivos.org/
- 18 www.oxfamwereldwinkels.be/nl
- 19 www.solidaridadnetwork.org/
- 20 https://www.wur.nl/upload_mm/8/6/4/d2381db2-ecb7-48d1-9d94-1392715be400_Notitie_EZ_Track%26Trace.pdf
- 21 www.moyeecoffee.com/
- 22 maxhavelaar.nl/61/koffie-bos_programma

Colofon

Birgit de Vos, Wageningen Economic Research
E birgit.devos@wur.nl | T 06 133 139 68
I www.wur.nl/verbeter-duurzaamheid
April 2019
